

Krevní oběh a srdce

Margarethe Hauschková

Krevnímu oběhu a srdci věnujeme v masáži zvláštní pozornost. Společně představují ústřední dění v tekutém organismu člověka, ba v lidském těle vůbec. V obíhající krvi ústí ze strany látkové výměny všechny pochody výstavby, z druhé strany však také všechny pochody odbourávání, které doprovázejí vědomou činnost nervo- vě-smyslové soustavy. Krev je tak místem, kde se všechny životní pochody setkávají a spojují, kde v proudu času plyne ve věčných proměnách život. Fyziologicko-chemické procesy, které doprovázejí veškeré v čase probíhající funkce, kulminují v krvi. Tady jsou lidským Já souhrnně pojímány, vnímány ve své kvalitě a harmonizovány, je-li to možné. Když *Novalis* zvolává: „Kdo může říci, že krvi rozumí“, pak je to plně oprávněný výrok, neboť krev, tuto „zvláštní šťávu“, je možné líčit vždy jen z určitých aspektů. Jenom ten, kdo by pronikl až k posledním tajemstvím individuality, lidského ducha, by mohl porozumět tímto duchem utvářené teplé krvi, jež je s to sledovat jeho hnutí.

Krev je nejpohyblivější a nejovlivnitelnější z našich orgánových soustav. Totéž platí o srdci, které se zase stává centrem krevního oběhu od chvíle, kdy s prvním nadechnutím vstoupí duchovně- -duševní bytost člověka do těla, které si vybudovala během embryonálního vývoje. Ve fetálním a ještě i embryonálním oběhu se věci dosud mají jinak. Teprve na třetím stupni, na stupni vytvoření vlastního krevního oběhu narozeného člověka uzavřením srdeční přepážky získává srdce své definitivní ústřední postavení. Budeme-li krevní oběh nahlížet z hlediska bytostných článků člověka, musíme čistě přírodovědecké názory, které dnes ještě máme, modifikovat. *Éterné tělo* prostupující svou silou tekutého člověka, podněcované při tom vyššími bytostnými články, *je hybatelem krve*. Oběh začíná již vně embrya na stěně žloutkového vaku, buňky se uvolňují a proudí v cévních výhoncích vrůstajících do embrya. Také v embryu začínají růst krevní výhonky a vše se později, ve třetím týdnu spojuje. Krev proudí dříve, než je vytvořeno srdce. Srdce se sice zakládá již záhy, teprve ve třetím měsíci je však jeho vývoj dokončen. Ani později tak *srdce není pumpou*, nýbrž orgánem, který *rytmizuje* (mohli bychom též říci „skanduje“) *krevní proud*. Rudolf Steiner proto chtěl, aby se srdce srovnávalo nejspíš ještě tak s trkačem*, nikdy však s pumpou.

Pohyb srdce dělí proud při každé systole na sled velkých kapek a proud přerušuje až do určitého okamžiku klidu, aby krev okamžitě zase nechal téci. Tento rytmus nám zprostředkovává pocit času, matně díky němu prožíváme svůj životní proud. Rovnoměrné obíhání krve by nám nemohlo poskytnout vědomí času. Když se zabýváme pohybem krve, mluvíme většinou o oběhu a představujeme si pohyb v kruhu. Avšak pohyb krve je kromě toho rozléváním se do periferie a opětovným nasáváním a toto gesto se opakuje v každém jednotlivém orgánu. Celkově se krev rozlévá třikrát, a to nahoru, dolů a do obou plic. Tím se krevnímu oběhu vtiskuje také znamení kříže, když se člověk svým duchem a duší zmocní s prvním nadechnutím svého těla.

nahoře

levá plice

pravá plice

dole

V přednáškách „Cesty k novému stavebnímu slohu“* líčí Rudolf Steiner *nebeský praobraz krevního oběhu* jako bytostný vztah mezi velkými nebeskými tělesy Sluncem, Měsícem a Zemí. Člověk jako mikrokosmos má ve svých orgánech svou vnitřní vesmírnou soustavu. Síly, které pro makrokosmos vycházejí z planet, vycházejí pro mikrokosmos člověka z center představovaných vnitřními orgány.** Starší kultury to věděly a věděli to ještě i vědoucí lidé středověku, z nichž posledním byl nejspíš *Paracelsus*, jenž ze zbytků zřivého poznání přiřazoval k orgánům názvy nebeských těles.

Srdce je tak naše vnitřní Slunce, mozek náš vnitřní Měsíc, plíce naše vnitřní Země. Díky tomu, že si vytváříme plíce, mohou duch a duše kráčet k plně lidské inkarnaci a působit na Zemi. Vztah plic k živlu země, ke klimatu a vlastnostem půdy je známý. Jako žádný jiný orgán také mohou být vystaveny chladu, aniž by onemocněly. A nakonec se ještě zmiňme o tom, že z plic vycházejí síly, které ve výživě způsobují, že si můžeme vytvářet lidskou fyzickou tělesnou substanci, takže jejich selhání vede ke vzniku nemoci, která se právem nazývá „souchotiny“ či „úbyť“ (tj. tuberkulóza), neboť při ní si již nedokážeme z potravy ztuhovat pozemskou substanci.

Měsíc je vesmírným zrcadlem bez vlastního života, avšak reflektujícím vesmír. Náš vnitřní Měsíc, tj. mozek, je zrcadlem pro naše vědomí; je zrcadlem, které soustřeďuje všechny vjemy a které může tomuto vědomí zrcadlit také celý svět.

Krevní oběh tedy opakuje velký svět v jeho účinných souvislostech a vytváří v mikrokosmu jeho obraz. Jeho centrem je vnitřní Slunce a *rytmus*, který pulzuje v dechu a krevním oběhu, *je kosmickým slunečním rytmem*.

V průměru se počítá 18 nadechnutí na 72 tepů za minutu. Za 24 hodin to dává číslo 25 920 nádechů. Stejný počet roků potřebuje jarní bod Slunce - bod na ekliptice, v němž Slunce vychází 21. března - aby jedenkrát prošel celým zvěrokruhem. Tento časový úsek se nazývá platónským světovým rokem. Ve své rytmické soustavě jsme tak napojeni na tajemství slunečních oběhů. Tady, kde se v plicích bezprostředně otevíráme okolnímu světu, nám tento svět vtiskuje rytmus, který nás charakterizuje jako bytost, jejíž život je spojen se slunečními silami vesmíru.

Tento rytmus dechu a tepu je, jak bylo řečeno, postaven do polarity horních a dolních procesů, přičemž těmi horními jsou formující, ale také utvrzující a odbourávající procesy smyslově-nervové soustavy, dolními pak zahřívající a uvolňující výstavbové procesy látkové výměny.

Z obou stran mohou vycházet poruchy zdravé srdeční funkce. V detailu velmi složité poměry týkající se srdce převedl Rudolf Steiner na toho nejnázornějšího a nejjednoduššího jmenovatele, který podstatně usnadňuje pochopení patologických stavů srdce. Uvedl, že srdce se může buďto vzpírat, vzdorovat krevnímu oběhu, anebo se může jeho pohybu až příliš poddávat. Okamžitě vidíme, že v jednom případě se srdce zmocňují utvrzující síly působící shora, které pak vyvolávají všechny variace anginózních křečí a jejich důsledků, ve druhém případě způsobují uvolňující síly nadměrné ochabnutí srdečního svalu s jeho roztážením. V prvním případě je postižena spíše tepenná soustava, ve druhém žilní.

Obě tendence jsou vděčnými oblastmi účelného masážního ošetření.

* R. Steiner, *Wege zu einem neuen Baustil*, GA 286; osm přednášek z let 1911—1914. (Pozn. vyd.)

** Blíže k této problematice viz též R. Steiner, *Okultní fyziologie*, Fabula 2011, kapitola Vnitřní vesmírná soustava člověka, str. 65nn. (Pozn. vyd.)

Tepenná soustava je soustavou pulzující, poněvadž při nádechu a příjmu kyslíku se astrální tělo hlouběji chápe živého proudu krve, hlouběji se do něho noří a způsobuje tak zevnitř tonus. Tepenná pulzní vlna vychází bezprostředně ze systoly. Tepny spočívají v těle hlouběji než žíly, mají tvrdší stěny, a snadněji proto podléhají skleróze. Levý člověk je silněji zdůrazněn ve svých tepnách, pravý v žilách, poněvadž zde horní a dolní dutá žíla přivádějí veškerou žilní krev horního člověka a zdola - přes připojení vrátnice a jater - žilní krev látkové výměny k srdci.

Žilní krev teče kontinuálně, je životní činností éterného těla nasávána a z tíže uváděna do vztlaku. Tato soustava má sklon k ochabnutí, k vypadnutí ze živé souvislosti. Tím dochází k městnání až k otokům, které je třeba považovat za vypadnutí tekutiny ze životní souvislosti, dále k druhotným zánětům a podobně. Jelikož živoucí ruka může sama prostřednictvím různých hmatových kvalit provádět formující systolu i nasávající diastolu, je oblast oběhových poruch, jimiž mnoho nemocí začíná, jednou z oblastí, v nichž můžeme rytmickými masážemi bezprostředně pomoci ochabujícím funkcím. Ruka může na periferii vykonávat něco na způsob druhé srdeční činnosti. Periferní srdeční činnost nastupuje tam, kde pulzní vlna v kapilární oblasti ustává. Tato rytmizace, zahřívání a ožívování periferie jsou vhodné k tomu, aby v každém ohledu účinně odlehčovaly srdeční činnosti. Na které otázky je při tom konkrétně nutné brát ohled, a nebezpečí, kterých je nutné se vyvarovat, to vše bude probráno ve zvláštní části.